

2017-02-02
U2017/00412/S**Utbildningsdepartementet**Statens skolverk
106 20 Stockholm

Uppdrag att förtydliga läroplaner

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att föreslå ändringar i läroplanerna för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan för att förtydliga skolans uppdrag att motverka traditionella könsmonster, att gestalta och förmedla värden som jämställdhet mellan kvinnor och män samt att aktivt och medvetet främja deras lika rätt och möjligheter. Med skolan avses i detta uppdrag de ovan angivna skolorna och fritidshemmet. Ändringarna ska särskilt tydliggöra att den värdegrund som anges i läroplanerna inbegriper att skolan ska organisera undervisningen så att flickor och pojkar möts och arbetar tillsammans i undervisningen.

Skolverket ska vid genomförandet av uppdraget inhämta kunskap och synpunkter från Statens skolinspektion samt andra relevanta myndigheter och organisationer. Redovisningen ska innehålla en samlad bedömning av förslagens påverkan på jämställdheten mellan flickor och pojkar i skolan samt av förslagens konsekvenser i övrigt. Förslagen ska inte innebära några ökade kostnader för huvudmännen. Vidare ska redovisningen innefatta en bedömning av hur förslagen förhåller sig till de internationella konventioner som Sverige förbundit sig att följa samt till relevant lagstiftning. Ett barnrättsperspektiv ska beaktas i genomförandet av uppdraget.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 29 maj 2017.

Bakgrund

Utbildningen inom skolväsendet ska enligt skollagen (2010:800) utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling (1 kap. 5 §).

Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 8–9 §§). I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bl.a. kön.

I förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet anges i det inledande kapitlet om skolans värdegrund och uppdrag att skolan ska gestalta och förmedla värden som jämställdhet mellan kvinnor och män samt att skolan aktivt och medvetet ska främja deras lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar enligt läroplanen till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sina förmågor och intressen oberoende av könstillhörighet. Motsvarande skrivningar finns i läroplanerna för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

I förarbetena till skollagens bestämmelser om ledighet och befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen anges att skolan tillfälligtvis, om det är rimligt, bör kunna använda gruppindelning eller andra organisatoriska och pedagogiska åtgärder för att undvika att känsliga situationer uppstår för enskilda elever eller grupper av elever. Undervisningen ska dock bedrivas i

enlighet med den värdegrund som finns i läroplanerna (prop. 2009/10:165, s. 341).

Det förekommer dock att skolor organiserar könsuppdelad undervisning regelmässigt och över tid. I Skolverkets rapport På pojkars planhalva? (rapport 355, 2010) presenterades en kartläggning av grundskolornas organisering av ämnet idrott och hälsa samt undervisningens utformning utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Av rapporten framgår att i den enkätstudie som genomfördes svarade två av tre lärare att de alltid har helklassundervisning, att flickor och pojkar har undervisning tillsammans, medan en tredjedel svarade att de arbetar med andra grupperingar. Hur dessa grupperingar kan se ut skiftade men många baserades på kön. Skolverket beskriver att enligt enkätsvaren är det mer vanligt än det kan verka att man skiljer flickor och pojkar åt i undervisningen, även om merparten av lektionerna torde ske könsblandat. Förekomsten av regelmässigt könsuppdelad undervisning i skolan har också uppmärksammats i anmälningar till och beslut fattade av Skolinspektionen.

Skälen för regeringens beslut

Skolförfattningarna lämnar stort utrymme för rektorn och lärarna att organisera verksamheten och reglerar inte i detalj hur undervisningen planeras och genomförs. Att skolan lever upp till intentionerna med den värdegrund som anges i läroplanerna är dock av stor betydelse, inte bara för situationen för eleverna i skolan utan även för förhållandena mellan kvinnor och män i samhället i stort. Skolans arbete lägger grunden för att upprätthålla vårt demokratiska samhälle och ska lyfta de värden vårt samhälle vilar på. Det handlar bland annat om alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen. Lika möjligheter och villkor för alla elever oavsett kön är av stor betydelse för en jämlik skola. Det är även viktigt att alla skolor skapar trygga arbetsmiljöer för flickor och pojkar.

Regeringen anser därför att det måste vara tydligt att skolans värdegrund, som den anges i läroplanerna, innebär att skolor inte regelmässigt och över tid kan planera och genomföra könsuppdelad undervisning i exempelvis ett eller flera ämnen i skolan och att sådana uppdelningar endast bör kunna ske tillfälligtvis och under särskilda förutsättningar. Mot denna bakgrund bör

Skolverket få i uppdrag att föreslå ändringar i läroplanerna som förtydligar vad skolans värdegrundsuppdrag innebär i dessa delar.

På regeringens vägnar

Gustav Fridolin

Filip Nilsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Socialdepartementet/JÄM
Finansdepartementet/BA
Kulturdepartementet/DISK
Riksdagen/utbildningsutskottet
Sameskolstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens skolinspektion

1 Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Förståelse och medmänsklighet

Saklighet och allsidighet

En likvärdig utbildning

Rättigheter och skyldigheter

Skolans uppdrag

God miljö för utveckling och lärande

Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.1 Normer och värden

2.2 Kunskaper

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

2.4 Skola och hem

2.5 Övergång och samverkan

2.6 Skolan och omvärlden

2.7 Bedömning och betyg

2.8 Rektorns ansvar

1 Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet ~~mellan kvinnor och män~~ samt solidaritet ~~mellan människor med svaga och utsatta~~ är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmänsklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.

Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön,

etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja ~~kvinnors och mäns~~ lika rätt och rätt och möjligheter för människor, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar personlig utveckling. Det sätt på vilket Hur skolan organiserar utbildningen, hur flickor och pojkar eleverna blir bemötta och bedömda bemöts och bedöms i skolan, och vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka ~~traditionella könsmonster~~. Den Skolan ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor, samt organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, oberoende av könstillhörighet.

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta

Kommenterad [IE1]: OBS: nya skrivningar NIT gäller från 1 juli

och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har i uppdrag att [överföra, förmedla och förankra](#) grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

[Skolan ska gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män samt främja en mångfald av perspektiv och livsval. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna, oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse för hur olika syn på vad som är kvinnligt och manligt formar människors möjligheter. Skolan ska därmed bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster som begränsar människors livsval och livsvillkor.](#)

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett *historiskt perspektiv* kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett *miljöperspektiv* får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett *internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det *etiska perspektivet* är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska präglade skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden.

Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

2 Övergripande mål och riktlinjer

I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete.

2.1 Normer och värden

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för [diskriminering](#), förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av [jämslaldhet och](#) solidaritet mellan människor,
- [i sin verksamhet bidra till att eleverna kan mötas och interagera med varandra, oberoende av könstillhörighet,](#)
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper, ~~och~~
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt [och](#)
- i arbetet med normer och värden uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför

Kommenterad [IE2]: Ny skrivning NIT, gäller från 1 juli

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- [synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt formar människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor](#),
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
  - [planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet](#),
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

2.2 Kunskaper

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska i tal och skrift samt ges möjligheter att kommunicera på något ytterligare främmande språk på ett funktionellt sätt,
- kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,

- har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken,
- har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud,
- kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapsökande, kommunikation, skapande och lärande, och
- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- uppmärksamma och stödja elever i behov av särskilt stöd, och
- samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
  - utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
  - upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
  - får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
  - successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,
  - får möjligheter till ämnes fördjupning, överblick och sammanhang, och
  - får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan,
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,
- svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

2.4 Skola och hem

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren ska

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iakttä resppekt för elevens integritet.

2.5 Övergång och samverkan

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Skolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar.

Riktlinjer

Läraren ska

- i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande,
- i samverkan med arbetslaget i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar,
- vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

2.6 Skolan och omvärlden

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av [könstillhörighet](#) eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
  - medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.
- Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska
- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
  - vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.7 Bedömning och betyg

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnesspecifika kunskapskrav för olika betygssteg.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- utvecklar ett allt större ansvar för sina studier, och
- utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.

Riktlinjer

|

Läraren ska

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och
- vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

UTKAST

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- [utbildningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet](#),
  - skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
  - skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, [datorer](#), [digitala verktyg](#) och andra hjälpmedel,
  - undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver,
  - kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
  - resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,
  - undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet,
  - i undervisningen i olika ämnen integreras ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger,
  - samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande,
  - samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
  - formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,
  - samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning,
  - den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning,
  - personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter, [+ NIT kollegialt lärande](#)
    - [+ NIT: ny punkt om skolbibliotekens ansvar](#)
- skolans internationella kontakter utvecklas, och
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

Kommenterad [OA3]: Ny formulering sedan NIT

Konsekvensutredning avseende förslag till ändringar i läroplanerna för att förtydliga skolans jämställdhetsuppdrag

Innehållet i konsekvensutredningen utgår från 6-8 §§ i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Bakgrund

Regeringen har i beslut den 2 februari 2017 (Dnr. U2017/00412/S) gett i uppdrag åt Statens skolverk (Skolverket) att föreslå ändringar i läroplanerna för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan för att förtydliga skolans uppdrag att motverka traditionella könsmonster, att gestalta och förmedla värden som jämställdhet mellan kvinnor och män samt aktivt och medvetet främja deras lika rätt och möjligheter. Med skolan avses i detta uppdrag de ovan angivna skolformerna och fritidshemmet. Ändringarna ska särskilt tydliggöra att den värdegrund som anges i läroplanerna inbegriper att skolan ska organisera undervisningen så att flickor och pojkar möts och arbetar tillsammans i undervisningen. Regeringen anser att det måste vara tydligt att skolans värdegrund, som den anges i läroplanerna, innebär att skolor inte regelmässigt och över tid kan planera och genomföra könsuppdelad undervisning i exempelvis ett eller flera ämnen i skolan och att sådana uppdelningar endast bör kunna ske tillfälligtvis och under särskilda förutsättningar.

Skolverket ska vid genomförandet av uppdraget inhämta kunskap och synpunkter från Statens skolinspektion (Skolinspektionen) samt andra relevanta myndigheter och organisationer. Redovisningen ska innehålla en samlad bedömning av förslagets påverkan på jämställdheten mellan flickor och pojkar i skolan samt av förslagets konsekvenser i övrigt. Förslagen ska inte innebära några ökade kostnader för huvudmännen. Vidare ska redovisningen innefatta en bedömning av hur förslagen förhåller sig till de internationella konventioner som Sverige förbundit sig att följa samt till relevant lagstiftning. Ett barnrättsperspektiv ska beaktas i genomförandet av uppdraget.

Uppdraget ska redovisas till Utbildningsdepartementet senast den 9 juni 2017. På grund av snäva tidsramar kan förslaget inte skickas ut på extern remiss innan redovisningen.

Riksdagen har den 10 maj 2017 i tillkännagivande uppmanat regeringen att se över och skärpa skollagen så att det inte råder några tvivel om att huvudregeln är att undervisningen inte ska vara könsuppdelad.

A Allmänt

1. Beskrivning av problemet

Det förekommer att skolor organiserar könsuppdelad undervisning regelmässigt och över tid. I Skolverkets rapport På pojkars planhalva? (rapport 355, 2010) presenterades en kartläggning av grundskolornas organisering av ämnet idrott och hälsa samt undervisningens utformning utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Av rapporten framgår att i den enkätstudie som genomfördes svarade två av tre lärare att de alltid har helklassundervisning, att flickor och pojkar har undervisning tillsammans, medan en tredjedel svarade att de arbetar med andra grupperingar. Hur dessa grupperingar kan se ut skiftade men många baserades på kön. Skolverket beskriver att enligt enkätsvaren är det mer vanligt än det kan verka att man skiljer flickor och pojkar åt i undervisningen, även om merparten av lektionerna torde ske könsblandat. Förekomsten av regelmässigt könsuppdelad undervisning i skolan har också uppmärksammats i anmälningar till och beslut fattade av Skolinspektionen.

Skolförfattningarna lämnar stort utrymme för rektorn och lärarna att organisera verksamheten och reglerar inte i detalj hur undervisningen planeras och genomförs. Att skolan lever upp till intentionerna med den värdegrund som anges i läroplanerna är dock av stor betydelse, inte bara för situationen för eleverna i skolan utan även för förhållandena mellan kvinnor och män i samhället i stort. Skolans arbete lägger grunden för att upprätthålla vårt demokratiska samhälle och ska lyfta de värden vårt samhälle vilar på. Det handlar bland annat om alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen. Lika möjligheter och villkor för alla elever oavsett kön är av stor betydelse för en jämlik skola. Det är även viktigt att alla skolor skapar trygga arbetsmiljöer för flickor och pojkar. Utbildningen inom skolväsendet ska enligt skollagen (2010:800) utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildning och skola ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling (1 kap. 5 §).

Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolförhållande oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 8–9 §§). I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bl.a. kön.

I förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet anges i det inledande kapitlet om skolans värdegrund och uppdrag att skolan ska gestalta och förmedla värden som jämställdhet mellan kvinnor och män samt att skolan aktivt och medvetet ska främja deras lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar enligt läroplanen till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sina förmågor och intressen oberoende av könstillhörighet. Motsvarande skrivningar finns i läroplanerna för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

I förarbetena till skollagens bestämmelser om ledighet och befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen anges att skolan tillfälligtvis, om det är rimligt, bör kunna använda gruppindelning eller andra organisatoriska och pedagogiska åtgärder för att undvika att känsliga situationer uppstår för enskilda elever eller grupper av elever. Undervisningen ska dock bedrivas i enlighet med den värdegrund som finns i läroplanerna (prop. 2009/10:165, s. 341).

Regeringen anser därför att det måste vara tydligt att skolans värdegrund, som den anges i läroplanerna, innebär att skolor inte regelmässigt och över tid kan planera och genomföra könsuppdelad undervisning i exempelvis ett eller flera ämnen i skolan och att sådana uppdelningar endast bör kunna ske tillfälligtvis och under särskilda förutsättningar. Mot denna bakgrund har Skolverket fått i uppdrag att föreslå ändringar i läroplanerna som förtydligar vad skolans värdegrundsuppdrag innebär i dessa delar.

2. Skolverkets ställningstaganden

Regeringsuppdraget avser att i läroplanerna införa förtydliganden, som begränsar de situationer då det kan vara tillåtet med könsuppdelad undervisning.

Skolverket har i förslaget valt att använda både utbildning och undervisning. Genom att utforma förslaget så att det också gäller utbildningen i sin helhet omfattas även till exempel raster och skolmåltider. Bedömningen har gjorts att det ligger i linje med uppdragets syfte.

Av regeringsuppdraget framgår att det inte längre bör vara möjligt med könsuppdelad undervisning, förutom om det sker tillfälligtvis och om det finns särskilda förutsättningar. En sådan reglering skulle därmed medföra en begränsning av rektors och lärares nuvarande rätt enligt skollagen att organisera undervisningen. Redan idag måste rektor och lärare vid organisering av utbildningen och undervisning säkerställa att läroplanernas regleringar uppfylls. Idag finns det dock inte angett i läroplanerna hur detta ska göras. Generellt sett innehåller läroplanerna inga förbud som inte avspeglas i skollagen. Eftersom en översyn av skollagen i detta hänseende har aktualiserats genom riksdagens tillkännagivande kan det finnas fördelar med att samordna ändringar i läroplanerna med ändringar i skollagen. En placering av regleringen i läroplanerna riskerar att få sämre effekt än en placering i skollagen.

Frågan om könsuppdelad utbildning är komplex och berör flera rättigheter som följer av både nationell och internationell rätt. I de flesta situationer är Skolverkets bedömning att könsuppdelad utbildning är oförenligt med elevens rättigheter, till exempel rätten till jämställdhet och icke-diskriminering. Det kan dock också finnas fall där ett för långtgående förbud mot könsuppdelad utbildning kan innebära inskränkningar i elevens rättigheter, och till exempel kan leda till diskriminering genom krav på att representera sitt kön i en grupp (Se vidare punkt 6 Jämställdhet). För att kunna bedöma om elevens rättigheter säkerställs är det viktigt att det klargörs vad som avses med könsuppdelad utbildning. Det kan exempelvis gälla frågor om ifall förbudet enbart avser könsuppdelning som sker på grund av elevernas kön, eller om det också avser situationer där uppdelning skett av andra skäl, men där effekten blir en könsuppdelning. Det kan gälla synen på om elevers val av ämnen leder till könsuppdelade grupper eller att grupper har utsetts genom lottning. Enskilda barn kan ha intresse av att få tillhöra en viss grupp, t.ex. för att få läsa ett visst ämne eller inriktning, för att få tillhöra samma grupp som sina kamrater, för att få sällskap på vägen hem från skolan ifall olika grupper slutar olika tider, etc. I vissa skolor med mycket få elever av ena könet kan det också innebära att en skyldighet att blanda elever av olika kön vid

gruppindelning får till följd att en elev kan bli ensam av sitt kön i en grupp. Det kan också gälla frågor om vad som avses med ”tillfälligtvis”, om till exempel ett grupparbete med endast två-tre elever av samma kön får pågå under en termin.

En bestämmelse om könsuppdelad utbildning som placeras i skollagen ger möjligheter till förtydliganden i förarbeten. Redan idag finns det förarbetsuttalanden om bestämmelsen om befrielse från undervisning, där det framgår att könsuppdelad undervisning kan ske tillfälligtvis, om det är rimligt, för att undvika att känsliga situationer uppstår för enskilda elever eller grupper av elever. Ytterligare förtydliganden i förarbeten skulle kunna bidra till en mer rättssäker tillämpning av regleringen. Bedömningen är också att en placering av bestämmelsen i skollagen skulle kunna ge tillsynsmyndigheterna bättre verktyg vid sin granskning av verksamheterna.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang bedömer Skolverket att det finns svårigheter med att i läroplanerna ange att könsuppdelning enbart får göras tillfälligtvis och om det finns särskilda förutsättningar. Skolverket har därför valt en mer öppen skrivning i läroplanerna, som förstärker jämställdhetsuppdraget och rektors och lärars skyldigheter att se till att flickor och pojkar möts och arbetar tillsammans. Det innebär att det fortfarande finns ett visst utrymme för bedömning av om och när det kan vara befogat med könsuppdelning.

3. Beskrivning av alternativa lösningar för det Skolverket vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Skolverket vill under denna punkt redovisa och utveckla de alternativa lösningar till att skriva in förändringarna som förtydliganden i läroplanen som framkommit. Avsnittet är uppdelat i två delar, där del 1 gäller alternativa skrivningar i läroplanerna och del 2 alternativ till skrivningar i läroplanerna.

3.1 Alternativa skrivningar i läroplanerna

Vid samråd med referenspersoner har det framkommit önskemål om att göra förändringar i läroplanerna som bland annat gäller begrepp som genus, genusordning och maktordning samt ta bort skrivningar om pojkar och flickor och ersätta dem med könsneutrala skrivningar. Eftersom sådana förändringar inte omfattas av regeringsuppdraget anser Skolverket att det inte är möjligt att i detta förslag göra dessa ändringar.

3.2 Alternativ till förtydliganden av läroplanerna

Se avsnitt 1 om alternativet att införa en bestämmelse i skollagen. I övrigt finns möjligheten till ytterligare kompetensutveckling om jämställdhet för huvudmän, rektorer, lärare och övrig skolpersonal.

4. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Skolverket bedömer att följande kommer att beröras direkt av förslaget:

- Elever och personal i grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan
- Kommunala, fristående och statliga skolhuvudmän

Skolverket bedömer att elevernas vårdnadshavare kommer att beröras indirekt av förslaget.

5. Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

5:1 Kostnader för skolhuvudmännen

Skolverket bedömer inte att de föreslagna ändringarna medför några ökade kostnader för skolhuvudmännen. Eventuellt kan tid behöva avsättas för skolpersonals kompetensutveckling inom områdena värdegrund, jämställdhet och normmedvetenhet.

5:2 Jämställdheten mellan flickor och pojkar i skolan

Överväganden om jämställdhet utvecklas i avsnitt 6.

5:3 Barnkonsekvensutredning/Barnets bästa

Överväganden om barnets bästa utvecklas i avsnitt 6. I arbetet har samråd med elevorganisationer ägt rum. Skolverket har inte haft möjlighet till ytterligare elevgrupper.

5:4 Funktionshinder och nationella minoriteter

I grundsärskolan, specialskolan och sameskolan kan undervisningsgrupperna ibland vara små, vilket kan medföra att det finns få elever av ett visst kön att fördela mellan grupperna. Förslaget avser dock inte att förhindra att gruppindelning som kan komma att innebära könsuppdelad undervisning görs när det är befogat.

5:6 Konsekvenser för läroplanens konstruktion

De föreslagna skrivningarna innebär ett avsteg från de styrningsprinciper som i övrigt präglar läroplanerna i en mål- och resultatstyrd skola. Läroplanerna undviker annars konsekvent att reglera hur undervisningen ska organiseras för att ligga i linje med skolans värdegrund och uppdrag samt med övergripande mål och riktlinjer.

Uppdraget innebär att förtydliga och därmed utveckla ett av fem grundläggande värden i läroplanerna. Därmed uppstår en risk för obalans i förhållande till de övriga värdena, som inte utvecklas på samma sätt.

6. Bedömning av om regleringen överensstämmer med Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner samt med relevant lagstiftning

Skolverket bedömer att förslagen om förtydligande i läroplanerna står i överensstämmelse med de internationella konventioner som Sverige har förbundit sig till och med skollagens bestämmelser.

Förslagets förenlighet med internationella konventioner

Internationella konventioner som Sverige tillträtt och som berör rättigheter som jämställdhet och rätt till utbildning är bland annat Europakonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen), FN:s konvention om civila och politiska rättigheter, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om avskaffande av diskriminering av kvinnor, (CEDAW). Konventionernas artiklar är som regel generellt hållna och anger inte i detalj hur konventionerna ska tolkas. Det finns inte heller i tillräcklig utsträckning officiella uttolkningar som ger tydlig ledning i frågan om i vilken utsträckning det anses vara oförenligt med konventionerna att ha könsuppdelad undervisning. Skolverkets bedömning är därför att det inte finns stöd för att hävda att internationella konventioner på området generellt sett förbjuder könsuppdelad undervisning. Anslutna stater får dock anses ha ett visst tolkningsutrymme i frågan.

Nedan följer en diskussion med bedömning av om förslaget är i enlighet med ett antal relevanta rättigheter:

Jämställdhet

Förslaget syftar till att förstärka alla elevers rätt till lika tillgång till utbildning samt motverka risk för diskriminering som har samband med kön. Förslaget bedöms kunna ge positiva effekter för alla flickor och pojkars lika rätt och möjligheter. Genom att arbeta för att flickor och pojkar möts och arbetar tillsammans kan risken för diskriminering minska. Det är dock viktigt att beakta att en allt för långtgående tolkning av förslaget riskerar att leda till att elever ändå kan utsättas för diskriminering som har samband med kön genom krav på representation. Det skulle kunna uppkomma situationer där en elev av ett visst kön anses ha en skyldighet att ingå i en viss grupp för att det finns krav på representation av elevens kön i den gruppen. Det kan exempelvis bli fallet om det finns en mycket liten minoritet av det ena könet och en stor majoritet av det andra. Det kan då finnas ett intresse hos de individuella eleverna i minoritetsgruppen att få ingå i samma grupp. Det måste därför även fortsättningsvis finnas utrymme för att göra gruppindelningar utifrån det enskilda barnets bästa.

Rätt till utbildning och föräldrars rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse

Enligt barnkonventionen ska barnets utbildning bland annat syfta till att förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningar. Den ska också utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga samt utveckla respekt för bland annat de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Ytterligare ett syfte är att utveckla respekt för barnets föräldrar, för barnets egen kulturella identitet, eget språk och egna värden, för vistelselandets och för ursprungslandets nationella värden och för

kulturer som skiljer sig från barnets egen. Det behöver inte finnas några motsättningar mellan utbildningens olika syften. Ibland kan det dock uppstå konflikter mellan föräldrars uppfattning om hur utbildningen ska genomföras och statens tolkning av vad som ingår i barnets rätt till utbildning.

I Europakonventionens tilläggsprotokoll 1 art. 2 finns också rätt för föräldrar att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse. Enligt Europadomstolens praxis finns dock generellt sett inte rätt för vårdnadshavare att hindra sina barn från att ta del av utbildning och undervisning så länge staten säkerställer att den är objektiv, kritisk och pluralistisk.¹ Europadomstolen har prövat ett fall från Schweiz som gällde vårdnadshavares krav på könsuppdelad simundervisning.² Domstolen konstaterade att barnens intresse av att få en utbildning gick före föräldrarnas önskan att döttrarna skulle bli befriade från undervisningen.³

För att tillförsäkra barn den utbildning de har rätt till enligt internationella konventioner är det enligt Skolverkets mening viktigt att låta flickor och pojkar mötas och arbeta tillsammans. Skolverket bedömer därför att förslaget inte innebär att rätten till utbildning påverkas negativt. Bedömningen är att förslaget inte heller inskränker föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse.

Barnets bästa

Barnkonventionens krav på att barns bästa ska komma i främsta rummet innebär att överväganden om barnets bästa ska väga tungt vid beslut som rör barn. I frågor om organisering av utbildning och undervisning kan situationer uppstå där olika elever har olika intressen i frågan. För att bestämmelser på området ska vara förenliga med barnkonventionen görs bedömningen att det krävs ett visst utrymme att utifrån hänsyn till det enskilda barnets bästa organisera utbildningen och undervisningen på annat sätt än i könsblandade grupper.

Rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad

Barn har enligt barnkonventionen rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad i frågor som berör dem. Om en elev har synpunkter på hur utbildning och undervisning organiseras ska hans eller hennes åsikter beaktas utifrån ålder och mognad, men är inte ensamt avgörande för den bedömning som görs i frågan. Barnets rätt till en allsidig och saklig utbildning har generellt sett företräde framför barnets eventuella önskemål som inte möjliggör detta. Eftersom det i förslaget dock finns ett utrymme för att organisera utbildning och undervisning utifrån individuella hänsynstaganden anser Skolverket att det är förenligt med barnkonventionen.

---

¹ Kjeldsen, Busk Madsen och Pedersen mot Danmark, (1976) § 52

² Osmanoglu och Kocabas mot Schweiz (2017)

³ Schweiz har inte ratificerat Europakonventionens tilläggsprotokoll 1 art. 2, till skillnad från Sverige.

Förslagets förenlighet med skollagen

Den finns ingen bestämmelse i skollagen som specifikt rör organisering av könsuppdelad undervisning, men olika delar av lagen kan beröras av frågan. Det gäller bland annat bestämmelser om värdegrund, utbildningens utformning och lika tillgång till utbildning och det finns även en hänvisning till diskrimineringslagen (1 kap. 4-5 och 8-9 §§). Det finns också bestämmelser om rektors och lärares befogenheter att organisera verksamheten (2 kap. 9-10 och 15 §§). Även bestämmelsen om befrielse från undervisning är aktuell i sammanhanget (7 kap. 19 §).

Värdegrund och utbildningens utformning

Som huvudregel är det rektor och lärare som avgör hur verksamheten och undervisningen ska organiseras för att på bästa sätt uppnå utbildningens mål. Utbildningen måste dock organiseras så att den är i överensstämmelse med skollagens värdegrund. Av 1 kap 4 § skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska också utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling (1 kap 5 § skollagen).

Bestämmelserna om värdegrund och utbildningens utformning bygger på innehållet i de internationella konventioner på området som Sverige anslutit sig till. Skolverket har ovan gjort bedömningen att förslaget är förenligt med dessa. Nationella tolkningar av de mänskliga rättigheterna kan skilja sig åt och det finns ett utrymme för mer långtgående nationella bestämmelser än vad som följer av våra konventionsåtaganden. Skolverket gör dock bedömningen att förslaget är förenligt med skollagens bestämmelser om värdegrund och utbildningens utformning.

Lika tillgång till utbildning

Av 1 kap 8 § första stycket och 9 § skollagen framgår att alla elever ska ha lika tillgång till utbildning. Utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Vid könsuppdelad utbildning och undervisning finns en risk för att de olika grupperna får olika förutsättningar. Det kan till exempel innebära att enbart ena gruppen får tillgång till en legitimerad lärare eller får sämre lokaler än den andra gruppen. Förslaget bedöms vara förenligt med syftet med dessa bestämmelser.

Diskrimineringslagen

I 1 kap 8 § andra stycket finns en hänvisning till diskrimineringslagen (2008:567). Skolverket gör bedömningen att gruppindelning utifrån kön riskerar att innebära diskriminering på grund av kön. Förslaget att begränsa möjligheterna att organisera utbildningen och undervisningen utifrån kön bedöms därför vara förenligt med diskrimineringslagen.

Befogenheter för rektor och lärare

Enligt skollagen beslutar rektor om sin enhets inre organisation (2 kap. 10 §). Det innebär en rätt att besluta om elevers indelning i undervisningsgrupper i skolan. De ansvarar också för schemaläggning, vilket kan påverka vilka elever som möts i undervisningen. Lärare ansvarar för den undervisning som de bedriver (2 kap. 15 §). Det innebär att de kan bestämma att undervisningsgruppen inom ramen för undervisningen ska delas in i mindre grupper.

De indelningar som görs ska vara förenliga med skolförfattningarna. Skolverket bedömer att det är oklart i vilken utsträckning gällande rätt förbjuder en indelning i undervisningsgrupp av elever utifrån kön. Oavsett hur indelning i grupper ser ut kan utbildning och undervisning också organiseras så att flickor och pojkar ändå möts, till exempel genom gemensam undervisning med olika grupper.

Förslaget syftar till att tydliggöra vikten av att flickor och pojkar möts och arbetar tillsammans i skolan. Det anges inte i detalj hur detta ska ske. Bedömningen är därför att förslaget är förenligt med bestämmelserna i 2 kap. skollagen.

Befrielse från undervisning

För att bli befriad från olika moment i undervisning krävdes enligt 1985 års skollag särskilda skäl. I samband med införandet av den nuvarande skollagen skärptes bestämmelsen till att det nu krävs synnerliga skäl. Regeringen ville på så sätt tydliggöra att grunden är att alla elever ska delta i undervisningen. Av förarbetena till bestämmelsen om befrielse från undervisning (7 kap. 19 § skollagen) framgår följande:

”Undervisningen i skolan ska vara allsidig och saklig samt utformas så att alla elever kan delta, oberoende av elevens eller elevens vårdnadshavares religiösa eller filosofiska uppfattning. I skollagen och läroplanerna understryks vikten av en dialog mellan skola och vårdnadshavare. Genom en förtroendefull dialog med hemmen kan skolan skapa förståelse för skolans verksamhet och för olika inslag i undervisningen. Skolan bör också tillfälligtvis, om det är rimligt, kunna använda gruppindelning eller andra organisatoriska och pedagogiska åtgärder för att undvika att känsliga situationer uppstår för enskilda elever eller grupper av elever. Det kan t.ex. avse simundervisning där flickor och pojkar skiljs åt. Undervisningen ska dock bedrivas i enlighet med den värdegrund som finns i läroplanerna.”⁴ Regeringen betonar att det endast ska vara i vissa utpräglade undantagsfall det kan behövas en möjlighet att medge en elev befrielse från enstaka obligatoriska inslag i undervisningen.⁵

Enligt förarbetsuttalandena ovan kan gruppindelning i vissa fall göras för att skilja flickor och pojkar åt. Det kan ske i syfte att undvika att elever begär befrielse från vissa ämnen eller delar av ämnen, men det är också viktigt att tänka på att utbildningen kan anpassas på andra sätt än genom könsuppdelad undervisning. Förslaget syftar till att medföra en minskning av könsuppdelade grupper i skolan, vilket eventuellt kan leda till en viss ökning av elever som begär befrielse. I bedömningen av om befrielse ska beviljas på grund av att eleven önskar könsuppdelad undervisning måste elevens rätt till utbildning vägas in. En eventuell följd av förslaget kan också bli att vårdnadshavare som motsätter sig att barnen får möta och arbeta med barn av motsatt kön i skolan väljer att inte låta sina barn gå i

⁴ Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet prop. 2009/10:165 s. 341.

⁵ A.a. s. 341.

skolan. Skolverket ser det dock inte som en möjlig lösning att i förslaget göra avkall på vad som följer av värdegrunden i 1 kap. 4-5 §§ skollagen för att tillmötesgå önskemål som är oförenliga med denna.

Förslaget bedöms vara förenligt med bestämmelsen om befrielse från undervisning.

Förslagets förenlighet med regeringsformen

Alla barn som omfattas av skolplikten har enligt regeringsformen (RF) rätt till en kostnadsfri utbildning (2 kap 18 § RF). Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av bland annat kön. (1 kap 2 § RF). Lag eller annan föreskrift får inte innebära att någon missgynnas på grund av sitt kön, om inte föreskriften utgör ett led i strävanden att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor eller avser värnplikt eller motsvarande tjänsteplikt. (2 kap 13 §) Skolverket bedömer att förslaget är i enlighet med dessa bestämmelser, som preciseras i övrig lagstiftning.

7. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

EU-rätten reglerar inte hur medlemsstaterna väljer att organisera sitt utbildningsväsende. Det finns inget specifikt förbud mot könsuppdelad utbildning. Skolverket bedömer därför att förslaget går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

8. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

B Kommuner och landsting

Regleringen bedöms inte få effekter för kommuner eller landsting.

C Företag

Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Konsekvensutredningen innehåller därför inte någon beskrivning av punkterna i avsnitt C.

D Samråd

Skolverket har i arbetet med uppdraget inhämtat kunskaper och synpunkter från en rad andra myndigheter, organisationer och lärosäten. Synpunkter har även inhämtas från berörda intresseorganisationer.

Inför framtagandet av nya skrivningar och förtydligande av läroplanen har Skolverket bjudit in följande tre grupperingar till samråd, 1. Universitet och högskolor, 2. Myndigheter och 3. Intresseorganisationer. Samråden skedde vid 3 tillfällen och följande deltog:

1. Följande universitet och högskolor deltog i samråd: Nationella sekretariatet för genusforskning, Malmö högskola, Göteborgs universitet, Mälardalens högskola, Umeå universitet och Ersta Sköndal Bräcke högskola.
Följande avböjde deltagande: Stockholms universitet
2. Följande myndigheter deltog i samråd: Skolinspektionen, Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Nämnden för statligt stöd till trossamfund och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Följande har ej svarat på förfrågan om deltagande: Sameskolstyrelsen
Följande deltog i extern remissomgång: Socialstyrelsen
3. Följande intresseorganisationer deltog i samråd: Riksförbundet för sexuell upplysning, Sveriges Elevkårer, Sveriges elevråd, Sveriges kommuner och landsting, Waldorfsskolofederationen, Läraförbundet, Föräldraalliansen, Judiska centralrådet, Sveriges muslimska råd, Sveriges interreligiösa råd.

Lärarnas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Friskolornas riksförbund
Sveriges kristna råd har ej svarat/avböjt deltagande i samråd

Sveriges skolledarförbund och Riksförbundet Hem och skola ville endast ha skriftlig information.

E Kontaktperson

Vid frågor om föreskrifterna och arbetet med uppdraget kontakta Ingrid Essegård, undervisningsråd för- och grundskoleenheten